



## “ELİT” KAVRAMI ve OLUŞUM MEKANİZMALARI

Şahin BAĞIROV\*

### Özet:

Elit yönetim, yaratıcılık görevlerini yerine getiren yüksek, ayrıcalıklı tabakanın veya tabakaların ve nüfusun kalan külesinin (non-yaratıcı, üreme görevler yapan) istenen sosyal yapının zorunlu unsurları olduğunu iddia eden elit teorilerinin temel kavramıdır. Batı sosyoloji ve politologiyasında "elit" kavramı kesin değildir. Ondan geniş anlamda kullanılır: faaliyetleri alanında en yüksek endeks almış adamları eklemek için; siyasi açıdan en aktif, iktidara meyil eden adamları, toplumun azınlık organize bölümünü, hakim sınıf eklemek için; toplumda daha büyük nüfuza, statüye, servete sahip olan adamları eklemek için; xarizimaya sahip olan, "Tanrıdan ilham alan" adamları; toplumun sivil yaratıcı çoğunluğunun aksine, yaratıcı azlığını eklemek için; toplumda daha önemli görevler üstlenen, daha fazla etkisi olan adamları eklemek için; toplumun siyasi, ekonomik, kültürel hayatında önemli pozisyon yakalayan kişilerden oluşan nispeten küçük grupları eklemek için (siyasi elit, ekonomik elit, kültürel elit); bürokratik yönetim sistemindeki en kalifiye bilim adamları, yöneticiler ve yüksek görevlileri eklemek için; istenilen sosyal grubun - profesyonel, etnik, mahalli grupların önde gelen temsilcilerini (sporcular, teyyareçiler, hatta ovçuular eliti vb.), eklemek için. Herhangi bir durumda elit-kitle haçalanması sosyal sturukturun tehليلinde başlıca metodolojik prensiptir.

**Anahtar kelimeler:** elit, oluşum, mekanizma, politika

Günlük söyleşide elitin iki anlamı vardır. Birincide, özünde yoğun, net ve maksimal belirtilmiş çizgileri skala şeklinde temsil eder. Bu anlamda "elit" terimi "elit tohum", "elit atlar", "spor eliti", "elit ordular" ve saire gibi oluşumlar kullanılır.

İkinci anlamda "elit" sözü en iyi, onun için en değerli grup, kalabalığın başında duran ve özel nitelikleri hesabına onları kontrol etmek uygundur. Bu sözün anlamı kendisinde kölelik ve feodal toplumların gerçeklerini yansıtıyordu, bazı durumlarda "elit" nın anlamına aristokrasi taşıyordu. "Aristos" terimi "en iyi", "krut"- hükümdarlık, böylece "en iyilerin hükümdarlığı" demektir.

---

\*Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Felsefe ve Hukuk Enstitüsü "Siyasi Teoriler" Şubesi



Siyasi bilimde ise "elit" terimi ancak birinci, nötr etik anlamda kullanılır. En yaygın şekilde tayin edilen bu kavram, daha parlak belirtilmiş siyasi- yöneticilik keyfiyetlerin ve fonksiyonların temsilçilerini nitelendiriyor. Elit teorisi tarazlaşmağı istisna etmekle, ortak değerlendirmeyi iptal etmekle, toplumda onların eşit bölünmesini, siyasi hayatta yarışma ve konkurensiya, iyerarxlıq ve dinamizmi temsil eder (7, s.141).

Politoloqların bazıları "elit" terimini bilimsel saymırlar. Ve görüşlerini şöyle esaslandırırlar ki, eğer bu terim hakim sınıfı bildirirse, hiçbir yeni içerik taşımaz. Yani, eğer onun yardımı ile toplumun sınıf təbəqələşməsi yüzeyi elit-kitle haçalanması ile əvəzlənsə, dönemi değıl, çünkü hakim üst tabakanın toplumun sınıf sturkturu ile, sosyo-politik sistemin hakimiyeti ile ilişkisini inkar etmiyor. Siyasi çoğulculuk teorisinin bazı taraftarları bu terimin aleyhine çıkıyorlar. Onlar elit anlayışının az örgütlü toplumlar hakkında çalıştırılmasını mümkün sayıyor, "sanayi", özellikle "postsenaye" toplumunun siyasi sisteminin analizi için makul etmiyorlar. Amerika'nın sol radikal sosioloqu R. Millsin özel konumunu hatırlatalım: Batı sosioloqları onu elitaya kurumsal ilişkinin taraftarı sayarlar ve bunun belli bir temeli var. Fakat Millsin Amerikan toplumunu elitaya ve kalabalığa ayırması aslında "devlet - inhisarçı Kapitalizim" sistemini tutkuyla maskesini çəklini alır. Bu yüzden elit - kütle sistemini kabul eden araştırmacıların "elitarçı" terimi işletmelerinin doğruluğı soru doğurur. Bu haçalanmaya analizi ve normatif ilişkileri birbirinden ayırmak ve "elitarçı" terimi sadece o tətqiqarçılara ait gerekir ki, onlar kendi idealini ve normunu elit sosyal strukturda görürler. Mills ise Amerikan toplumunun elitarlığını kabul etmekle birlikte, Batı demokrasiyasının mehdudluğunu ifşa ediyor. Onun ideali antielitardır (3, s.148).

"Siyasi elit" kategorisinin bilimsel kullanılması toplumda belirli taşıyıcıların siyasette yeri ve rolüne göre. Siyasi elit teorilerine göre siyaset hukuki ve değerlendirme eşitliğinde veya belki de toplumun ekonomisinden ve sosyal yapısına da avantaj-birincilik oluşturmaktadır. Bu nedenle bu kavram ekonomik ve sosyal determinizmin fikirleri ile bağdaşmamaktadır, marksizmin "siyasetin ekonomik ve sınıfsal çıkarların üst kuruluşu" olarak görüntülenir ettirmesinin aksidir. Buna örnek olarak, Sovyet döneminde "siyasi elit" anlayışı kabul edilemez, "sahte bilim", burjuva kalıntıları hesap edilerek kabul edilmiyordu.

Siyasi elitizm düşüncelerinin eski zamanlarda, Fransa'dan uzaklarda oluşmasına rağmen, Fransız terimi "elit" siyasi bilimde ilk kez yirminci yüzyılın başlarında Sorelin ve Paretonun eserlerinde yer aldı. Henüz kabile toplumunun çöküşü döneminde toplumu üst ve alt tabakaya, asil ve siyah halka, aristokrat ve kalabalığa bölenler vardır. Bu açıdan bu fikirleri seri izleseğ görürüz ki, vaktiyle Konfüçyüs, Platon, Makivelli, Karley, Nişenin eserlerinde de yer almıştır. Fakat bu gibi elit teorileri ciddi sosyolojik açıdan esaslandırılmamış. İlk modern klasik elit kavramları XIX yüzyılın sonu-XX yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. I. bölümün ikinci



yarımfaşlinda belirtildiği gibi Qoantano Moska, Vilfredo Pareto ve Robert Mihelsin isimleri ile ilgilidir.

Her toplumun sosyal durumuna ve rolüne göre mutlaka iki eşit gruplara bölünmesini görkemli İtalyan sosyolog ve politoloğu Moska (1858-1941) eserlerinde kanıtlamaya çalışıyordu. O, 1896 yılında "Siyasi bilimin temelleri "adlı eserinde yazıyor: "Ortaçağ'ndan tutmuş bugünkü gelişmiş tüm toplumlarda iki sınıf vardır: idareeden sınıf ve yönetilen sınıf. Birincisi, nispeten azınlık teşkil etse de tüm siyasi fonksiyonları hayata kerir, hakimiyeti elde tutar ve tüm yetkilerden ve imtiyazlardan istifade eder; ikincisi, küme oluşturur, birinci yandan idare ediliyor, yönlendiriliyor ve onun siyasi organizma gibi etkinlikte kalmayı için maddi yardımıyla donatılıyor "(3, s.179).

Moska siyasi elitanın şekillenmesini sorununu ve onun özel niteliklerini incelemiştir. O şekilde düzenlendiğini, insanları yönetim becerisi, organizasyonu, kültürel, maddi ve entelektüel üstünlüğü elitanın esas meyaridir. Fakat, hayat gösteriyor ki, hiçbir siyasi elitanın hepsine bu yüksek nitelikler özgü değildir. İdarednlrin dayanışmasını ve toplumda egemen konumunu kaydeden Moska, bu grubu siyasi sınıf adlandırmıştır.

Sınıf kademeli değişikliklere meyillidir. Onun gelişiminde iki akım vardır: aristokrat ve demokratik. Birincisi siyasi sınıfın kalıtsal olmasına çalışır, yasal olmasa da, gerçek anlamda. Aristokratik akım doğrudan, bu sınıfın "kapalı olmasına ve kristallaştırılmasına ", cırlaşmasına, bozulmaya ve bunun sonucu olarak, sosyal durgunluğuna yol açıyor. Bu ise, sıra toplumda yeni sosyal glerin mücadelesinin aktivleşmesine ve hükümran pozisyon tutmalarına yardımcı oluyor.

İkinci demokratik akım ise düşük tabakaların aktif ve yetenekli üyelerinden siyasi sınıfı tzelmesinde tezahür ediyor. Bu tazelik elitanın degenerasyonunu durdurur ve kontrol yeteneğini artırır. Aristokratik ve demokratik tendensiyaların dengesi toplum için önemli ve arzu edilir, çünkü ülkenin idaredilmesinde istikrarın ve sıralamalarının egemenliği ile birlikte, yeni kuvvetler yönetime tazelik, kalite aşılayırlar.

Siyasi faktör hakkında konuşarak toplumun sosyal yapısında ekonominin rolünü gereği gibi qiymtlndirmdiyine göre Moskanın siyasi sınıf kavramı eleştiriye maruz kalmıştır.

Çağdaş oğulcu topluma göre, uygun tutum yanlıştır. Fakat beklenmedik siyasi sınıf teorisi totaliter ülkelerde yer aldı. Burada siyaset ekonominin ve toplumun başka sferalarının başında olmakla Moskanın vaktiyle yazdığı "siyasi sınıf "- nomenklatur bürokrasi kurdu. Totaliter ülkelerde "yönetim "sınıfının ekonomik ve sosyal egemenliğinin temel nedenlerinden biri onların siyasi nomenklaturaya dahil olması ve iktidara katılma görüntülenir.

Moskanın düşüncelerinden habersiz olarak aynı zamanda Pareto (1848-1923) da siyasi elitlerin teorisini yarattı. O da Moska gibi ısrar ediyordu ki, dünyayı sayıca az bir insanlar - elit



kontrol etmeli, bu işlemler temelde insanların psikolojik (doğuştan) ve sosyolojik (terbiye ve tedrisle aşılannış) yönlerden farklılaşırlar. O, "Genel sosyoloji hakkında "traktatında (bilimsel teori) yazıyor: "teorisyenlerin hoşuna gitse de, gitmese de, onlar bilmelidirler ki, toplumda insanlar aynı değildir: ister fiziksel, ister entelektüel, gerekse manevi yönden". Bu yönlerini yoğunlaşması, başarılı ve etkili sonuçlar elde edilmesi böyle bir individlər koleksiyon oluşturur, onlara elit denir (3, s.254).

Öyle ki, o bölünmüş toplumu idare edenlere veya onlara yönetimde yardım tanımla (iktidarda olanlar); toplumu kontrol etmeyenlere (iktidarda olmayanlara) - kontrolita- hansılar ki, elitaya mahsus cihazlarla zengindirler, ama kendi sosyal statüsüne, aşağı tabakaya mahsus olduğuna göre hakimiyete buraxılmayırlar.

Hakimiyetde elitler içinde birliğe tercih ediyor ve kendi hakimiyeti için mücadele ediyor. Toplumun gelişmesi ise genellikle bu iki tip elitanın- "tulku "ve "aslan" elit mücadelesi göre değişir. "Tilki "- o insanlardır ki, "yumuşak" yönetime - iktidara avantaj verirlər- görüşmelere, taviz vermeye, qılıqla tutumlarını savunmaya vb. "Aslanlar "- korkunç ve huysuz tabiatlı, iktidarda özellikle şiddete ve güce tercih (3, s.40).

Toplumda meydana gelen değişiklikler, tedricen iktidarda olan tip elitanın hakimiyetini zayıflatır ve silkeleyir. Yani "tilkilerin hakimiyeti kendi verimliliğini tarihin sakin axarında gösterir, fakat qətiyyətlik ve şiddet göstermek zamanında önemini kaybediyor. Bu da toplumda bir tepki getirir ve "aslan"lara yardımcı olan hakimiyeti kitlelerin aracılığıyla kendi eline keçirsinler.

Siyasi elit teorisinin gelişimine R.Mihels de (1876-1936) yenilik getirmiştir. O, toplumda elitanın varoluşunun sosyal mekanizmalarının tetkiki yapan. Moska ile dayanışma olarak, Mihels teşkilatçılığın ve toplumun organizasyon yapılarının elitarlığın yükselmesinde rolünün büyüklüğünden bahsediyor. O, öyle bir sonuca varmıştır, organizasyon toplumun elitarlığını gerektirir ve moderniteyi barıştırdığını kaydetti yaratıyor.

Toplumda "Oleqarx tendensiyaların demir yarası "geçerlidir. Bu demektir ki, sosyal ilerlemenin ayrılmaz parçası olan büyük kurumların gelişmesi ve kalkınması toplumun idarəedilməsində oliqarlaşmasına ve bu gibi büyük organizasyonları kontrol edebilen yeni bir elitanın oluşmasına yol açıyor. Bu nedenle her zaman demokratik kurum iktidara gelse bile, aslında ülkeyi oligarşik elitler grubu (grup) yönetiyor. Böyle büyük sözükeçən oligarşik gruplar kendi çıkarlarını ve menfaatlerini koruma adına aralarında çeşitli anlaşmalar, görüşmeler ve kayıtlar yaratırlar, gerekirse bazen birleşirler de. Fakat bir an bile kitlenin ve sıradan insanların ilgisini güdmürlər, aksine tapdalayırlar (6, s.12).



Bu "yasanın "açıklaması üzerine Milhels karamsar bir sonuca varmıştır ki, demokrasinin olanakları ve sosyal-demokratik partilerin faaliyetleri kaçınılmazdır. Əsilndə o demokrasiyi kitlenin doğrudan yönetimde katılımı oxşadırdı.

Eserlerinde Moska, Pareto ve Mihels açık bir şekilde siyasi elitani tasavvur etmişlerdir. Onlar siyasi elitanın genel özelliklerini, ayarlarını inceleyip modern elit teorileri arayıb değerlendirmeye imkan yaratmışlar (bu parametreler aşağıda kullanılacak).

Bunlara ait:

- 1) elit temsilcilerine ait müstakil özellikler;
- 2) elit katın içinde cereyan eden ilişkilerin mütəşəkkilliği ve dayanışmanın derecesi;
- 3) elitinin- elit olmayanlar, kütle ile ilişkileri;
- 4) rekrutivləşmiş (dahil edilmiş) elit, yani nasıl ve kimlerden oluşmuş
- 5) elitinin toplumda rolü (yapıcı-ameli veya dekonstruktiv-sivil ameli), işlevleri ve topluma etkisi (7, s.39)

II dünya müharibəsinədək elit teorileri İtalya, Almanya ve Fransa'da, savaştan sonra ise ABD'de çok yaygındır. Bu teorilerin esas seçenekleri şunlardır; "Değerler "(Ortega i Qasset), "Makiavellici" (Bernhem), yapısal-fonksiyonel teori (Keller). Elit teorilerinin genel yönleri şunlardır: Tarihi ilerlemenin inkarı (tarih elitanın belirli tiplerinin hökmüranlığı ile seciyyelene sosyal döngüsü toplamı olarak alınır); halkın egemenliğı fikrinin romantiklerin ütöfik efsanesi gibi eleştiri yapılması, eşitsizliğin toplumsal yaşamın doğal temeli sayılması; elitanın devrilmesine yönelik sosyal devrimler bu devrimde yer alan kitlelerin gözlədiklərinə ters düşen sonuçlara - bir elit ile başka, daha amansız E. ile əvələnməsinə götürür, müstebid ve totaliter rejimlere yol açıyor. Elitaçılığın hükmü siyasi ilişkileri mütələqləşdirməkdir. Siyasi iktidara öyle sosyal ilişkilerin temeli olarak bakılıyor ki, burada hökmüranlıq ve tabecilik ilişkilerini daha da mümkün kılıyor. Elitaçılığın sosyal kökleri antaonist toplumun sömürücü azınlığa ve işletilen çoğunluğa parçalanmasındadır. Elitarçılar tarihin toplumda üretken güçlerin yeterince gelişmemesi ile ilgili belirli aşamasına genel kanun, "insan doğasının "ve bileşik üretimin Texnoloji talepleri gibi bakılıyor.

Moska, Pareto ve Mixelsin elitler hakkında fikirleri önce teorik, daha sonra ise (özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra) deneysel araştırmalara ivme vermiş, ülkelerin idarəedilməsində kullanılmıştır. Elit'in modern teorileri çeşitlidir. Fakat yukarıda incelediğimiz Makiavelli okulunun (Moska, Pareto, Mihels vb.) Kavramları tarihsel birinci grup teoriler olmasıyla birlikte, modern önemini kaybetmemiştir. Onları aşağıdaki fikirler birleştirir:

1. Elit temsilcilerine ait özel hususlar işlemler ki, doğuştan gelen yetenek, yetenek ve iktidara gelmek ya da iktidar mücadelesi becerisi.



2. Elit'in grup dayanışması. Bu birlik natin ki onları profesyonel olarak, statusdan, sosyal konumdan ve ilgiden bağlanır, ayrıca kendilerini elit bilince sahip, özel tabakaya ait, toplumu yönetime layık temsilci olarak kabul ederler.

3. Herhangi bir toplumun moderniteyi barıştırdığını kaydetti demektir ki, orada mülkü ayrıcalıklı yaratıcı azınlık ve yaratıcılıktan uzak çokluq- pasif kitle mevcuttur. Böyle bölüm insanın ve toplumun doğasından kaynaklanmaktadır. Elit'in özel içerikleri değışse bile, onun kalabalığa karşı hükümrân ilişkileri değışmezdir. Böylece, örneğin, tarihin sırasında aşiret başkanları, krallar, mülkedarlar, halk komiserleri ve parti sekreterleri, Bakan ve başkanlar değışir, ama hüküm ve tabecilik kalmaktadır.

4. Hakimiyet için mücadele zamanı elitlerin oluşumu ve değıştirilmesi. Hökmranlı ayrıcalıklı yerini tutmaya psikolojik ve sosyolojik özelliklerine göre layık birçok kişi can atsalar da, ama kimse gönüllü o yerleri terk etmek mümkün değildir. Demek ki, gizli veya açık mücadele hep kaçınılmazdır.

5. Genel olarak, toplumda elitanın yapıcı, rehber ve hakim rolü. Her zaman etkili olmasa da, elit sosyal sistemde yönetim işlevini götürüyor. Kendi imtiyazlarını, konumunu ve mirasını kaybetmemek girişimine rağmen, elit kendi yüksek özelliklerini kaybeder, cırlaşmaya neden olur ve gelecekte sekteye uğruyor (7, s.14).

Psikolojik faktörlerin şişirdilməsinə, antidemokratizm ve kütlənin yeteneğini ve aktivitesini gerekli değerdirmesine, toplumun tedrici gelişimini görmesine, mücadeleye arsız, edepsiz yaklaşımına göre Makiavelli teorisi eleştiriye maruz kaldı. Şunu da söylemek gerekir ki, böyle eleştiri asılsız değildir.

Değerli teoriler makiavelistlerin kusurlarını gidermeye cəhdedirlər. Onlar, Makavelli teorisinin taraftarı gibi, elitanı toplumun başlıca yapıcı gücü hesap etmekle birlikte, demokrasiye karşı konumlarını yumuşatır, elit teoriyi modern ülkelerin gerçek hayatlarına uyarlamaya çalışıyorlar. Aristokratizmi savunma derecesine göre, kalabalığa münasebete göre, demokrasiye münasebete göre vb. çeşitli değerli teoriler birbirinden hayli farklılaşırlar. Fakat onlara ait bir takım genel direktivlər mevcuttur:

1. Elite ait toplumun en önemli alanlarında yüksek yeteneğe, beceriye ve yeteneğe göre belirlenir. Elit-sosyal sisteminin en değerli unsurudur, sistemin ihtiyaçlarını gidermeye yönlendirilmiş. Üretimin sırasında toplumun eski ihtiyaçları kaybolur, yerine yenileri gelir, özellikleri ve değerdendirme istiqamətləri de değışiyor. Bu ise eski keyfiyyetlerin sıkılıp olanlar, kendi modern tıblərə uyğun olanları ile evezlenir. Öyle ki, tarihin sırasında aristokrasi, ki, özünde manevi, kültürel ve maariflenmesi yansıttı, güncellendi, girişimcilere toplumun bu gününün taleplerine uyğun. Esnaf ise deyişirler menajer ve entelektüeller, çünkü bugün toplum onlara muhtaçtır.



2. Elit nispeten sağlıklı yönetim fonksiyonlarının yerine getirilmesi üzerinde birleşir. Bu, bencil bir grup insanların birleşmesi değil, genel refah uğruna bir yerde çalışan insanlardır.

3. Elit ile kitle arasındaki ilişkiler siyasi ve sosyal hökmranlığa değil, rehber gibi idareetmeni kitlenin memnuniyetine ve tabeliliyinə ve hakimiyet başında duranların otoritesine göre. Elit'in esas rolü çok bilen, kompetent büyüklerin küçüklere, tecrübesi az ve bilgisi az olanlara rehberlik etmesine benziyor. Bu ise tüm vatandaşlarının çıkarlarına cevap verir.

4. Elit'in formalaşması- iktidar keskin mücadeleden çok, toplumun doğal seleksiyon yoluyla en yetenekli temsilcilerin seçmesinin neticəsidir.buna nedenle toplum bu tür seçme mekanizmalarını tekmiileştirmeli, rasyonel, etkin arama aparmalı, sonuçta elitani her sosyal katlarda aramalıdır.

5. Elitarlıq- herhangi bir toplumun etkili faaliyetinin şartıdır. O, emeğin doğal bölgüsüne (yöneten ve icracı emek) göre ve demokrasiye aykırı değildir. Sosyal eşitlik yaşam şanslarının eşitliği gibi anlaşılmalıdır, sonuçların, sosyal statünün eşitliği gibi değil. İnsanlar fiziksel, entelektüel, yaşam enerjisi ve aktivliyinə göre çeşitli olduklarından, demokratik ülke onları aynı başlangıç koşulları ile temin etmelidir. Son noktaya ise, onlar ayrı zamanda ve ayrı sonuçlarla gelecekler. Kuşkusuz yeni sosyal "şampiyonlar" ve "outsayderler" oluşacak.

Değerli teorinin birkaç taraftarları cmiyyətə etkileyebilen nicel göstergelerini incelemeye çalışmalar yapmışlardır. Öyle ki, N.A.Berdyayev çeşitli ülkelerin ve halkların gelişiminin temelinde araştırma yaptı "elit katsayısı" nı icat etmiştir - (yüksek entelektüel sahip insanların genel eğitilmiş insanlara oranı). Eğer elit katsayısı% 5 den yuxarıdursa demeli toplumda yüksek gelişme potansiyeli mevcuttur. O söylüyordu ki, bu emsal 1% 'e düşer gibi, imparatorluk uçuruma gidiyordu, toplumda ise durgunluk ve gelişmeden kalma hüküm sürüyordu. Elit ise tabakaya ve kahinliyə çevrilirdi (7, s.13).

Modern neokonservatorlar bu teoriyi kabul ederek, ısrar ediyorlardı ki, elitarlıq demokrasi için gereklidir. Fakat elitinin kendisi vatandaşlar için manevi ve ahlaki örnk olmalı, saygı kazanmalı, bunun da sonucu olarak özgür seçimlerde belirtilmelidir.

Modern dünyada geniş yer almış demokratik elitizm teorisi (kavramı) değerlendirme teorisinin temel hükümlerine göre. Onlarda Yozef Şumpeterin önerdiği demokrasiyi potansiyel rehberlerin seçmenlerin güvenini kazanmak için rekabeti gibi anlatılıyor. Karl Manqeymin yazdığı gibi, "demokrasinin özü ile antielitar akın getirmesine rağmen, sonuçta gerektirmez, elit ve kitle ütöfik derecede bərabərləşdirilsin. Biz anlıyoruz ki, demokrasi elitinin iptali ile karakterize edilmez, ama o gerektirir, yeni yöntemle çekilmiş toplumda ortalı yeni özünəanlayışlı elit eşit olsun".

Ampirik çalışmaların sonucu olarak, demokratik elitizm tərəfdarları kabul ederler ki, gerçek demokrasi elitaya ihtiyaç duyduğu gibi, kitlenin politik faaliyetine de ihtiyaç duyuyor, çünkü



çok yüksek siyasi partiyalaşmalar demokrasinin istikrarını tehdit getirebilir. En önemlisi elitler nüfus tarafından seçilmiş yüksek niteliklere sahip yönetici kadronun güvencesi gibi lazımdırlar. Elit'in kalitesinden demokra-tiyanın sosyal fiyatı bağılıdır. Rehber kat sadece yönetim özelliklerine sahip olmalı, hatta demokratik değerleri savunmalı ve kütləlrə mahsus siyasi ve ideolojik irrosionalizmin, duygusal narazılığın ve radikalizmin önüne almalıdır.

### **Кайнақча**

1. Məmmədzadə İ.R. Küreselleşme ve modernleşme koşullarında felsefenin güncelliği hakkında. Bakı, "Təknur", 2009, səh.220
2. R. Mehdiyev. Demokrasi yolunda: miras hakkında düşünürken. Bakü, "Doğu-Batı", 2008, 791s. səh.154-15947.
3. Efendiyev ME Siyaset Bilimi. Bakü, "İlim", 2001, səh.491
4. Şükürov A. küreselleşmiş toplumlar: dün, bugün, yarın. Bakü, "Təknur", 2006, 191s.
5. Нарта М. Теория элит и политика. М.: Прогресс, 1978. - 198 с.
6. Понеделков А.В. Политико-административная элита: генезис и проблемы ее становления в современной России. М.: Росс. Акад. гос. службы при Президенте РФ, 1995.- 64 с.
7. Политическая элита. политический ежегодник. Москва, «ОЛМА-ПРЕСС», 2003, с.541. с.
8. Рахманов А.Б. Газтано Моска отец элитологии // Личность. Культура. Общество. 2001.Т.3.Вып.3 (9). - С.141-148.
9. Гаман-Голутвина Ö.В. Региональные элиты в постсоветской России Текст. / О.В.Гаман-Голутвина // Российская Федерация. 1995. - № 10. - С.23-27.
10. Гаман-Голутвина О.В. Политическая элита: определение основных понятий Текст. / О.В.Гаман-Голутвина // Полис. 2000. - № 3. -С.27-31.